

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Голос Макъ

Голос
адыга

1923-рэ ильсүм
пътхапзи
кынчельжанагыу кынджыны

№ 23 (21752)

2019-рэ ильс

ШЭМБЭТ

МЭЗАЕМ и 9

ОСЭ ГъЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтутыгъэхэр ыкли
нэмькі къэбархэр
тисайт ижүгъотэштыг
WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъэзет

Москва щызэЛукЛагъэх

Адыгеим и Лышъхъэу Къумпыл Муратрэ Урысые Федерациием науқэмрэ авшъэрэ гъесэнгъэмрэкъэ иминистрэу Михаил Котюковымрэ Москва зэлуклэгъу щызэдирялагъ.

Урысие Федерациием цыфхэм якъеухъумэнкэ ошлэдэмышлэ һофхэмкэ, стихийнэ тхъамыклагъохэм кыздахыгъэхэм ядэгъэзыжынкэ иминистрэу Евгений Зиничевымрэ Адыгеим и Лышъхъэу Къумпыл Муратрэ машлом республикэм зыкыщимыштэнкэ һофхъабзэу зерахъэхэрэм нахыбэу шуагъэ къягъетыгъэним епхыгъэ һофыгъохэм атегущылагъэх.

Зэлуклэгъум зэрэшхагъэу-нэфыкыгъэмкэ, федеральне къулыкъум имэшлэгъеклосэ подразделение 16-рэ (нэбгырэ 480-рэ, техникэ 63-рэ) республикэ къулыкъум имэшлэгъеклосэ подразделении 2-рэ (нэбгырэ 43-рэ, зы техникэрэ) регион ведомствэм хэхъэх. Тхъамыклагъо къызыыхъукъэ, машлор пынкэлеу гъэлкосэжьи-гъэнимкэ мыхэм амалэу ялэр икъурэл. Мы лъэнкъомкэ псэүлэ заулэ чыплэ кын ит. Гүщилэ пае, Тэххутэмькье, Мьеекъопэ районхэм мэшлэгъеклусэхэмрэ къягъэнэжын һофхэм апылхэмрэ анэсынхэмкэ уахтэу агъеклодырэр шапхъэхэм ablэклэх.

Краснодар имэшлэгъеклосэ къулыкъухэр нэбгырэ мин 34-м ехуу зыдэс поселкэу Яблоновскэм машло къызыыхъукъэ, игъом нэмисышъухэу къыхэкъы. Джаш фэдэу къулыкъухэр якъеухъумэнкэ ошлэдэмышлэ һофхэмкэ специалистхэм ягъехъазырын, мэшлэгъеклосэ

турист кластерри икъоу ухуумагъэп. Сыда пломэ поселкэу Каменномостскэм дэт мэшлэгъеклосэ депом ар километрэ 45-кэ пэйудзыгъ.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпыл Мурат федеральне программэм тетэу Тэххутэмькье районымкэ поселкэу Яблоновскэмра Мьеекъопэ районымкэ поселкэу Хъымыцкээрэ мэшлэгъеклосэ частиту ашыгъэпсыгъэним епхыгъэ һофыгъомкэ Урысиеим и МЧС ишащэ зыфигъэзагъ. Поселкэу Яблоновскэмра сатыушынгъэ комплексхэмрэ машлом щуухъумэгъэнхэм мэхъянэшхо зэрилэр зэлуклэгъум къышыхагъэшыгъ. Джаш фэдэу Адыгеим икъулахъэ-турист кластер машлом зыкыщимыштэнкэ имэшлэгъэ һофхъабзэхэр зехъэгъэнхэ зэрэфаер хайзунэфыкыгъ.

Цыфхэм якъеухъумэнкэ ошлэдэмышлэ һофхэмкэ специалистхэм ягъехъазырын, мэшлэгъеклосэ

гъэлкосэ къулыкъухэр мылькукъи, техникеэхи нахь зэтэгъэпсыхъэгъэнхэм япхыгъэ һофыгъо заулэмэ ахэлпльагъэх.

Зэлуклэгъум икъеухъэм атетэу министрэу Евгений Зиничевым подразделенихэм япащэхэм пшъэрэль гъэнэфагъэхэр афишигъэх.

Гъесэнгъэ языгъэгъотырэ, научнэ учрежденихэм хэхъонагъэ ашыннымкэ республикэм ихэбзэ къулыкъухэмрэ федеральне ведомствэмрэ зэрээдэлэжъэштхэм мыш щытегущылагъэх.

Урысие Федерациием и Федеральне Зэлуклэгъум икъеухъэм атетэу Совет хэтэу Хъопсэрыкъо Мурат зэлуклэгъум хэлэжъагъ.

Авшъэрэ еджэглэлти — Адыгэ къэралыгъо университетеи, Мьеекъопэ къэралыгъо технологическэ университетеи, АПК-мэлээнкъокэ федеральне научнэ-ушэтэкло, бюджет организации 6 Адыгеим зэрэшьзэхэшагъэр зэлуклэгъум щыхагъэунэфыкыгъ. Экономикэм, мэкъумэшчим, гъесэнгъэм альэнкъокэ ыкли нэмькі отраслэхэм

лоф ашызышлэштхэм, ушэтын һофхэм апылтыштхэм ягъехъазырынкэ мыш фэдэ учрежденихэм мэхъянэшхо зэрэлэр Адыгеим и Лышъхъэу къыхигъэшыгъ. Ахэм яопыт хэгъэгумки, республикэмкни научнэ-практическэ мэхъянэшхо ил.

Гъесэнгъэ языгъэгъотырэ федеральне, научнэ-ушэтэкло организацихэр мылькукъи, техникеэхи нахь зызэтырагъэпсыхъэхэкъэ, мылькур нахьыбэу къызыатафчупыкъэ, ахэм һофу ашлэрэм шуагъэ нахьыбэу къытышт.

Зэлуклэгъум республикэр къещакло зыфхъугъэ һофыгъохэм шахэлпльагъэх, ахэмкэ имэшлэгъэ унашьхэр аштэштыгъ.

АР-м и Лышъхъэу
ипресс-къулыкъу

Аналог телекъэтынхэр зэпагъэункэ къэнагъэр мэфи 113-рэ

Цифрэ эфир телевидением икъэтынхэм зэратехъащхэм епхыгъэ һофыгъохэмкэ федеральне къэралыгъо унитарнэ предприятие «Урысие телевизионнэ, радиосетэм» «илиние плэйр» иномерэу 8-800-220-20-02-мкэ ылкэ хэмийлэу сый фэдэрэ уахти шүтеон шульяэкшт. Специалистхэм шууиупчлэхэм джэуап къаратыжышт, цифрэ приставкэхэм якъыхэхынкэ ыкли ягъэфедэнкэ имэшлэгъэгъу къышууфэхъууштыгъ.

Цифрэ телевидением икъэтынхэм зэратехъащхэмкэ къэбархэр нахь игъэкьотыгъэу официальне сайтэу смотри-цифру.рф зыфилорэм ижүгъотэштыгъ.

Гъот макэ зиэ унашохэм цифрэ приставкэхэм якъэшэфынкэ къаделэнхэу Адыгэ Республикэм икъалэхэмрэ ирайонхэмрэ ямуниципальнэ образованихэм яадминистрацихэм социальне имэшлэгъумкэ яотделхэм зафагъэзэн альэкшыгъ. Джаш фэдэу цыфхэр социальне зуухъумэрэ къулыкъухэми ахэм къэралыгъо социальне имэшлэгъумкэ къаратын альэкшыгъ.

Джэуапхэр

Тигъэзет кызыэрэхиутыгъэу, республикэм щыпсэурэ цыфхэу упчэ зицэхэм Адыгэ Республиком и Лышьхэу Кумпыл Мурат занкэу зыфагъэзэн амал ялагъ.

Сурэтийр □. Гусев □ м тырихыгъ.

Мыш фэдэ зэдэгүүштээгъу шыкіер цыфхэм ашоогъашэгэйон хуугъэ ыкын упчэ миньи ехуяа республикэм ишаа кыфагъэхыгъ. Сыхъатитум ехура клогъэ эфирим Кумпыл Мурат упчабэхэм, ащ хэхэх муниципалитетхэм къаштаирахыгъэ видеопчэхэр, джэуапхэр къаритыжыгъэх, иго зыфимыфагъэхэми зэрахэпльэштхэр, ахэр зэхэфыгъэх зэрхэуцхэр пытагъэ хэллэу кыгуагъ.

Мыш фэдэ амал зэрэштийр цыфхэм кызыфагъэфедээ, псэупэ-коммунальнэ хызыметэм, медицинэм, анахэу фэгъэктотэнгъэ зицэхэм ізээгүү уцхэр иго ашоогъэхэхэнхэм, гъэсэнгъэм, предпринимательствэ цыкүлүм ыкын гуртым хэхъонигъэхэр ашынхэм, псэупэхэм язэтгээлэхъихан, күп зырызхэм псэукэ амалея ялхэр нахыши шыгъэнэм, нэмьи къэвнокъохэм яхыгъэ упчэхэр АР-м и Лышьхэу фагъэзагъэх.

Экономикэм хэхъонигъэхэр ышынхэм, щыкэл-псэукэ нахыши хууным, псауныгъэр къэухумэгъэнэм, гъэсэнгъэм, зеконным хэхъонигъэхэр ашынхэм афэш непэ зэшүахырэ юфыгъохэм, анахэу анаэ зытырагъэхэрэх республикэм ишаа къаштууцугъ.

— **ЮФ ЗЭРЭТШИН ФЭЕ ШЫКІЭР, АНАХЭУ ТҮҮЛҮҮПЛЭН ФЭЕ ЛЪЭНҮКІОХЭР ДЭГҮҮР КҮҮДГҮРЭЛОХ. Къэралыгъом ишаа къышыгъоки унэшүүакэ ашоогъэхэр кын-**

дыхэлъитаагъэх. Ахэр гъэцэ-къэвнокъэм пае лъэпк проекхэр щылэх. Джащ фэдэу шыолырим социаль-эко-номикэ хэхъонигъэу ёшыиштхэм я Стратегие блэкыгъэ ильээс ыкэм тштагъэ. Гухэль шыхьалаутилхэр цыфхэм ягъаша ыкын яхахохэр нахышиб хуунхэр, щыкэл-псэукэ нахыши шыгъэнныарых. А шыэрлихэр зэрифшьуашэу зэшюхыгъэнхэм тыпильшицт, — кыгуагъ Кумпыл Мурат.

Зэнкэ зэдэгүүштээгъум ильэхан цыфхэм къялтыгъэ гумэкыгъохэр зэхэфыгъэх зыхъука, гухэльзай ялхэм ашынхэм язэтгээлэхъихан, күп зырызхэм псэукэ амалея ялхэр нахыши шыгъэнэм, нэмьи къэвнокъохэм яхыгъэ упчэхэр АР-м и Лышьхэу фагъэзагъэх.

Щыбэхэр щылэнгъэм щыпхырышыгъэх зэрхэуцхэр АР-м и Лышьхэу кыгуагъ.

Цыфхэм къялтыгъэ упчабэхэр псауныгъэр къэухумэгъэнэм ехура. Шыоуущыгъу ыкын адэбз уз зицэхэм ізээгүү уцхэр зэралэхэхэхэр шыкэл нэбгырабэ егэгумэкы. АР-м и Лышьхэу кыгуагъа гъэнэфэхэр ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ. Уз хылыгъэх, ау бэхэм къямыузыхэр яшыкэгъэ ізээгүү уцхэм яшфын псэуагъэхэр ахьщэр мы ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ. Уз хылыгъэх, ау бэхэм къямыузыхэр яшыкэгъэ ізээгүү уцхэм яшфын псэуагъэхэр мыльхэр джы федэральнэ гупчэм ишпээриль зэрхэуцхэр кынхэхэхэр, республикэм соме

миллион 84,3-рэ кынхэнжжы. А ахьщэр шыуущыгъу уз зицэхэм ізээгүү уцхэр ашоогъэхэнхэм пэуагъэхэшт. Аш ишуагъэхэм фэло-фашэм пэуагъэхэнхэм мыльхэр соме миллионы 108-м нэсийт, 2018-рэ ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ. Уз хылыгъэх, аш ишуагъэхэм фэло-фашэм пэуагъэхэнхэм мыльхэр соме миллионы 110-кэ нахышиб ашыгъ.

Адэбз уз зицэхэм ізээгъэх эфэхуяа гэхэн, ахэм яшыкэгъэ медицинэ ізээгъэхур зэрифшьуашэу арагъэгъотын анаэ зэрэтирагъэтиштээр республикэм ишаа хигъэунэфыкыгъ. Мы узыр зицэхэм химиотерапие ашоогъэхэм яшыкэгъэ ізээгүү уцхэр нахышиб ашыгъ агъенаа. Аш пае шыкэл зимиэ медицинэ страхованиемкэ фондым кынхэнхэгэе мыльхэр блэкыгъэ ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ. Аш пае шыкэл зимиэ медицинэ страхованиемкэ фондым кынхэнхэгэе мыльхэр блэкыгъэ ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ. Аш пае шыкэл зимиэ медицинэ страхованиемкэ фондым кынхэнхэгэе мыльхэр блэкыгъэ ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ. Аш пае шыкэл зимиэ медицинэ страхованиемкэ фондым кынхэнхэгэе мыльхэр блэкыгъэ ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ. Аш пае шыкэл зимиэ медицинэ страхованиемкэ фондым кынхэнхэгэе мыльхэр блэкыгъэ ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ.

Адэбз уз зицэхэм ізээгъэх эфэхуяа гэхэн, ахэм яшыкэгъэ медицинэ ізээгъэхур зэрифшьуашэу арагъэгъотын фэе. Мыщкэ ведомствэ шыэриль гъэнэфэхэр фээгъэуцугъэх, ахэм анах шыхьаэр специалистхэм яофтшэн зэрифшьуашэу агъэцэкэйнэр ары, — кыгуагъ Кумпыл Мурат.

Къялэцыкыу ыгынпэм зисабый зыгъакло зышигъохэм къялтыгъэ упчэхэм АР-м и Лышьхэу джэуапхэр къаритыжыгъэх. Аш кызыериуа гъэнэфэхэр ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ.

Адэбз уз зицэхэм ізээгъэх эфэхуяа гэхэн, ахэм яшыкэгъэ медицинэ ізээгъэхур зэрифшьуашэу арагъэгъотын фэе. Мыщкэ ведомствэ шыэриль гъэнэфэхэр фээгъэуцугъэх, ахэм анах шыхьаэр специалистхэм яофтшэн зэрифшьуашэу агъэцэкэйнэр ары, — кыгуагъ Кумпыл Мурат. Къялэцыкыу ыгынпэм зисабый зыгъакло зышигъохэм къялтыгъэ упчэхэм АР-м и Лышьхэу джэуапхэр къаритыжыгъэх. Аш кызыериуа гъэнэфэхэр ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ.

Къялэцыкыу ыгынпэм зисабый зыгъакло зышигъохэм къялтыгъэ упчэхэм АР-м и Лышьхэу джэуапхэр къаритыжыгъэх. Аш кызыериуа гъэнэфэхэр ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ.

Цыф купхэм республикэм ишаа зыкыфагъэзагъ. Гушы-иэм пае, Мыкэльээ районым ипоселкэу Табачнэм щыпсэухэрэх эмурдаа юфыгъэхэнхэм щегъэжъагъа къялэцыкыу ыгынпэм зисабый зыгъакло зышигъохэм къялтыгъэ упчэхэм АР-м и Лышьхэу джэуапхэр къаритыжыгъэх. Аш кызыериуа гъэнэфэхэр ильээс ыкэм нахышиб ашыгъ.

Урысые наукэм и Мафэ ехъулэу

ШІЭНЫГЪЭМ ХЭМЫІГХАХЬОУ УЛЬЫКІОТЭН ПЛЪЭКІЫЩТЭП

«Научнэ юфтыхъэхэм якъалэу «Наукоград-2019» зыфиорэ фестивалыр мэфэкі шыпкъэм тетэу Адыгэ къэралыгъо университетым щырагъэкіокыгь. Аш Адыгейим икъалэхэм, ирайонхэм ыкы Краснодар краим ирайони 10-мэ къарыкыгьэ кілэеджэкіо ыкы студент мини 2 фэдиз хэлэжъагь.

АР-м и Премьер-министэрэ Александр Наролиним пэублэ псальэ кышызэ, урысые наукэм и Мафэ фэгъэхыгъэ мэфэкыимкэ студентахэмрэ кілэеджакохэмрэ зэхащэрэ проектхэм ягъецкэн хэлэжъэрэ пстэуми, научнэ соохчествэм къафэгушуагь, гъехъагъэхэр ашыхъээз ыпекі лыкіотэнхэу къафэлэеуагь.

— Шэныгъэм мэхъанэу илэм хэхь зэпти. Мыгъе юфтыхъэзэм хэлажъэхэрэм ягъягъе нахьыбэ зэрэхъуягь щытхуягь афэпльэгъунэу щыт. Мыекуапэ иеджапіхэм ямызакью, республикэм имуниципалитетхэм ашеч-

джэрэ ныбжыкіхэри юфтыхъэзэм хэлажъягь. Краснодар краим къикыгъэхэу ежхэм яшоигъонгъекі «Наукоградым» хэлажъэхэрэр къихэзгээшыхэш сшоигъу. Наукэм пыльхэм зэрифашуашу япшэрьтхэр агъяцкінхэм, юф ашынхэмкэ амалэу алекілхэм ахэгъэхвогъеных республикэм мэхъанэшхо щыраты. Кыткіхъуяэрэ плэужхэм ашынхэр шэныгъэм хэшагъэ хъунхэм фешл ахэм ыпилэгъу тафхъун зэрэфаэр ёщыдгъэгъупшэ хъущтэл, — къиуагь А. Наролиним.

Джащ фэдэу «Наукоград» зыфиорэ проектым фэдхэм

шоигъэшхо къизэраташтыр, наукэм пыщэгъе ныбжыкіхэм ягъягъе нахьыбэ хъунхэмкэ аш мэхъанэшхо зэриэр республикэм и Премьер-министрэ къиуагь.

Нэужум Адыгэ къэралыгъо университетым иректорэ Хүнэго Рэшыд юфтыхъабзэм къекілэгъэ ныбжыкіхэм шуфэс гушихэр ариуагъэх, шэныгъэу алекілхэм хагъэхъоныр шэншишү зыфхъуягь «Наукоградым» щыэрэугъобгъэхэм Урысые наукэм и Мафэкі афэгушуагь.

Ашпъэрэ гъесэнгъе зыщызэрагъэгъотырэ университетымрэ еджапіхэмрэ язэдэлэжъян шоигъе гъэнэфагъе къеты. Ныбжыкіхэм сэнаушыгъеу ахэлтыр къагъэлэгъоным ыкы хагъэхъоным фэйорышшэрэ юфтэнхышо Адыгэ къэралыгъо университетым зэришэрэм щеч хэльэп. Уштынгэ плошадкэ 17 еджапім зэриэм ар нафэ къитфешы.

— Мыгъе ятфэнэрэу мы мэфэкір Адыгэ къэралыгъо университетым игъекіотгъеу ёщихэтэгъэунэфыкы. «Наукоград» зыфиорэ юфтыхъабзэмкэ мурадэу тиэр тиреспублике

имызакью, тигъунэгъу Краснодар краими къикыгъе еджакохэр нэуасэ зэфэтшынхэр, наукэм ылъэнхыкьюкэ шэныгъэу ыкы оптизу алекілхэмкэ зэхъюхынхэр ары. Шэныгъэм хэтхымыгъахью тапэкі тылтыкотэн тльэкіштэп. Арышь, мы лъэнхыкому тишыпкъеу тыйдэлэжъэшт, — къиуагь Адыгэ къэралыгъо университетым научнэ юфтэнхэмкэ ипроректорэ Михаил Силантьевым.

Урысые наукэм и Мафэ фэ

гъэхъыгъе фестивалыр мэфэкі юфтыхъабзэхэмкэ байгъэ. Фестивалыр къизэуамыхызэ, Хүнэго Рэшыд Адыгейим ыкы Краснодар краим ястудент анахь дэгъухэм пчэдьижьшхэ адишыагь. Университетым иеджапім корпусхэм зэкэми научнэ плошадкэ 83-рэ къащызэуахыгь. Ахэм наукэм пыль студентхэм яшэныгъэхэр ыкы яшэштэгъе гъэшэгъонхэр къащагъэлэгъуагьэх.

КИАРЭ Фатим.

ИМЭХЬАНЭ КЪЫКІЧЫРЭП

Урысые наукэм и Мафэ фэгъэхыгъеу Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым конференциеу «Ступени науки» зыфиорэр мэзаем и 8-м щыкыагь. Аш хэлэжъагъэх щэныгъэлэжъхэр, уштаклохэр, студентхэр.

Ашпъэрэ еджапім иректорэ, экономикэ шэныгъэхэмкэ докторэу Къуижъ Сайдэ мэфэкыимкэ къэзэрэгъобгъэхэм къафэгушуагь. Университетым щеджэр, юф щызышшэу, иас-пираантэу щэныгъэм пыльхэм яофтыхъэхэр зэфахъысыжъинхэу, щэныгъэхэмкэ зэдэгожщэнхэр, ягъехъагъэхэмкэ афэгушонхэр зэрэзэххэгъэхэр аш къыхигъэшыгь.

— Ишыпкъеу наукэм пыль пстэуми непэ ямэфэкі, — къиуагь ректорэу Къуижъ Сайдэ. — Шэныгъэм имэхъанэр цыфым ишыгъэхыгъе нахьышуум ылъэнхыкьюкэ щынэгъончхэу зэблихъунхэр ары. Аш ишыхыат научнэ прогрессир зыпкэ зэримытэр, зэпимьюу хэхъоныгъэхэр зэришыхэрэ. Тиапшэрэ еджапі хэхъоныгъэшхэр илэхэу мы мафэм къеклонлагь. Лъэнхыкъо зэфэшхъафхэмкэ плошадкэ 14-мэ непэ юф ашшэт.

Юфтыхъабзэм ыцлэ къыгъэшыпкъеу, наукэр лъёоянэу

Къуижъ Сайдэр Анастасия Ком-
плированэр.

зэрэзэхэтэм диштэу къегущыгъэныр студентхэмкэ къырагъэжъагь. Гушихэр фагъэшшошагь ректорым и Грант къыдэзыхыгъе Анастасия Котляровам. Адыгейим къыщыкырэ уцэу, цыфыбэмэ амьшшэрэ «сирийский ваточник» зыфиорэр къызэрэхигъэшыгъем, аш хэль

биологическэ веществовохэм научнэ упльэкунхэрэ адишыгъэхэм пшэшшэ ныбжыкіхэр губзыгъеу къатегущыгъагь. Мыш иофтыхъагье едээгүгэ шэныгъэлэжхэм агу ришигъагь, осашу къыифашыгъ ыкы тапэкі аш уштэнхэр ришилэнхэр зэрэштагь.

Доктор хъугъэхэм анахь ныбжыкіхэр ахэт Мамсыр Нурый гушихэр фагъэшшошагь. Аш къызэриуагь, ильэсийчм ёхурэ юфтыхъагьэр такъикь заулкі къыримытотыкышшутми, видео-слайдхэмкэ ашыщхэм нэуасэ афишыгъэх. Адыгейир

мэкуумэш шольырэу зэрэштыр къидыхилтээзэ, пъэтхасэхэм якъэзэкынкэ уштэнхэр ёшыгъэх. Джыри аш къыщымууцо агрономием къуаххэхэрэм тапэкі юф зэрэшиштэп къыхигъэшыгь.

Зэфэхысыжъым къыщынэфагь научнэ ылъэнхыкьюкэ технологическэ университетым ыпашхъэ ит пшээрлыр зэригъэцакіэрэр. Ар къидэхъуным фешл джырэ лъэхъаным диштэу зэтэгъэпсыхъэгэ инфраструктурэ мыш ил — шольыр хэхъоныгъэмкэ научнэ-уштэн институт. Аш хэхъэх научнэ-уштэн лабораторие 12, научнэ-гъэсэнгъэ гупчи 3, егээджэн-научнэ лабораторие 11. Программэ ыкы уштэн проект зэфэшхъафыбэ мыш ёшыпхраши.

Ныбжыкіхэм янаучнэ творчествэ хэхъоныгъэ ышынным ашпъэрэ еджапім анахь ёштырагьеты. Аш пае зэнэкъоку зэфэшхъафхэр ёшзэхашх.

ІЭШҮҮНЭ Сусан.

Хэукъоныгъэхэр къыхагъэшыгъэх

2018-рә ильэсүм ияплэнэрэ мэзищ хабзэр зыщыбгъэфедэн пльэкъышт практикэмкэ зэфэхьысыжхэм зыщатегушыгъэхэх зэхэсигъо монополиом пэшүе克лоғъеномкэ федеральна къулыкъум АР-мкэ и Гъэлорышаплэ щыкуагъ.

Іофхъабзэм тхамэтагъор щызэрихъагъ монополиом пэшүе克лоғъеномкэ федеральна къулыкъум АР-мкэ и Гъэлорышаплэ ишацо Кобэщыч Аслын.

Зэхэсигъом хэлэжьагъэх Адыгэ Республиком ихбзэ ыкчи чыпілэ зыгъэлорышэхъын къулыкъухэм, упплэкун-лъиплъэн тофшэндем епхыгъэх лэжжэрэ къэралыгъо къулыкъухэм, АР-м и Прокуратурэ, Сатыу-промышленнэ ыкчи Общественэ палатхэм ялтыклохэр, АР-м и предпринимательхэм яфитынгъэхъэр къеухумэгъэнхэмкэ Уполномоченнэр, сатыу тофшэндем пыль субъектхэм ялтыклохэр, нэмикхэри.

Кобэщыч Аслын къызэриуагъемкэ, хэбзэгъеуцугъэм къы-

дилытээрэ лъэнъыкъо пстэури гъэцкэгъэндем, рекламэм, къэралыгъо ыкчи муниципальнэ фэло-фашэхъэм язаказхэр, нэмикхэри зэшшохыгъэнхэм лъиплъэгъэнэр 2018-рә ильэсүм ияплэнэрэ Гъэлорышаплэм ишшэриль шхъэлагъ. Джаш федэу монополиом пэшүе克лоғъеномкэ федеральна къулыкъум естественэ монополиондем тоф зэршээрэ гъунэ лъефы. А тофшэндем зыфтигъэхъягъэр ахэм къыдачайхъирэ товархэр, агъэцкэхъэр фэло-фашэхъэр къыззэхъягъэхъянхэмкэ зэкъеми зэфэдэ амал ялэндем ары.

Гъэлорышаплэм ишацо ынаэлтиригъетэгъ унэе предпринимательхэм, хъызмет субъектхэм ядэо тхылхэм ахэпльгъэндем

ыкчи зэхэфыгъэнхэм. Джаш федэу республикэм экономике хэхъоныгъэхэр ышынхэмкэ зиягъэ къеклэр ыкчи зэнэхъоку шыкъэр тэрээзу зымыгъэфедэрэ пстэуми пшъэдэкъижь ягъэхъыгъэндем, гъэцкэхъо хэбзэ къулыкъухэм ыкчи чыпілэ зыгъэлорышэхъыплэхъэм яшшэрильхъэр шуагъэ къытэу агъэцкэхъэм мэхъанэшхо ратыгъ.

2018-рә ильэсүм ияплэнэрэ мэзищ дэо ыкчи лъэду тхыль 200-м ехъу къулыкъум зэхийгъ. Хэукъоныгъэ зышшыгъэм администривнэ пшъэдэкъижь 400-м фэдиз атыральхъагъ, сомэ миллионо 5-м ехъу тазырьр къарагъэтэгъигъ.

Монополиом пэшүе克лорэ хэбзэгъеуцугъэр аукъуагъэу дэо 67-рэ зэхэфыгъ, ахэмкэ тоф 14 къыззэуахъигъ. Рекламэмкэ хэбзэгъеуцугъэм епхыгъэ тоф 33-мэ ахэпльгъэрэх, мыш епхыгъэ хэбзэгъеуцугъэр аукъуагъэу хууѓэ-шлэгы 5 къыхагъэшыгъ. 2018-рә ильэсүм администривнэ хэукъоныгъэ зэрхъягъэу тоф 363-рэ къыззэуахъигъ, 340-мкэ администривнэ тазырэу сомэ миллионо 4-рэ мин 456-рэ атыральхъагъ.

Гъэлорышаплэм ишацо къыззэригъэмкэ, нэкъокъонорх ухумэгъэндем къэралыгъо ыкчи муниципальнэ мылькур бэджэндэ ятыгъэномкэ икэ-

рыкъеу зэзэгъыныгъэхэр адэшигъэнхэм ишшыкъэрэ альэнхъокъэ Ѣылэ законым зэхъокынгъэхэр фэшшыгъэнхэм фэгъэхъыгъе Федеральна хэбзэгъеуцугъэм 2019-рә ильэсүм Ѣылэ мазэм клаучэ илэ хууѓэ. Бизнес цыкъур ыкчи гурытыр къэхъумэгъэнхэм фытегъэпсыхъэгъе хэбзэгъеуцугъэм УФ-м и Президент 2018-рә ильэсүм тыгъэгъазэм и 27-м къэтхагъ. Бизнес цыкъур ыкчи гурытыр апиль предпринимательхуу зипшэрильхъэр дэгъо зыгъэцакъэрэхэм ишпэлэгъа афэхъутгъенным, тофшэн зэфашынхъмкэ Ѣынагау Ѣытхэр дэгъэзижъигъэнхэм мы унашьор афэлорышлэшт.

Монополиом пэшүе克лорэ хэбзэгъеуцугъэр зэрагъэ-

шыпкъагъэ зыхэмыйл посөлъэш организациехэм яофигохэр, цыфхэм ыкчи бизнесым пыльхэм электрическе сетьхэм запагъэнэномкэ хэбзэгъеуцугъэр зэрэмыгъэцакъэрэр, посөуплэ-коммуналнэ хъызметым иофигохэр, нэмикхэри. Мы лъэнхъохэмкэ хэукъоныгъеу къыхагъэшыгъэхэр дэгъэзижъигъэнхэмкэ унашьор афашыгъ.

Гъэлорышаплэм ишацо Ѣысэхэр къыхъихээ, анах Ѣофигохэр къыхъалэхэм къеклоплагъэхэм аналэ тыаригъэдэгъ.

Іофхъабзэм ияланэрэ едзыгъо зэдэгүүшгээгъу шыкъэм тетэу реклокыгъ, зыгъэгумэхъирэ улчэхэр къатыгъэх, ахэм ядже-упхэри афызэхагъигъэх.

КИАРЭ Фатим.

МэфэкI къэгъэльгъон

Лъэпкъым икIэсэ режиссер

Зэльашэрэ режиссерэу ХъакIэгъогу Къэсэй Яхъем ыкъом ыцэ Адыгэим, къош республикэхэу Къэбэртаем, Къэрэшэ-Шэрдэжсым ямызакъо, Темир Кавказым зэфэдэкэ ашыгугъ ыкчи ашагъэльаплэ.

Къ. ХъакIэгъогур театрэ искусствэр зыгу нэсынпэу, зынблагъэу, театрэри зищиэнэгъэхъэхь режиссер. ИкIыгъэ я XX-рэ лэшэгъэхъум ия 80 – 90-рэ ильэсхэм анахьэу жъугъэхъ Адыгэ къэралыгъо драмтеатрам ирепертуар хэзэгъэхъуагъ, иофишлагъэхъэмкэ зыгъэбаагъ. ХъакIэгъогум адыгэ тхаклохэу Е. Мамым, Н. Къуекъом, П.

Кошбаев, Хъ. Іашынэм япроизведенияхэм ямызакъо, Адыгэ театрэри исценэ Шекспир, Мольер, Шиллер, Гольдони, Гоголим, Чеховым, Островскэм, лъэпкъ тхаклохэу йутыжъим, Думбадзе, мыхэм анэмикхэм ягерийхэр театрэри зикласхэм апашхъэхъ къыригъеуцугъэхъ, къышигъэгүйгъаагъэхъ. Хэпшыкъеу Лъэпкъ театрэри жъугъэу цы-

фыбэр зыкюштыгъэ уахът тоф зишлагъэр ыкчи джы зишшээрэ. Ашкэ 1976-рә ильэсүм мэлэйль-фэгъум Адыгэ хэку къэзигъэ-зэжъигъэ къэлэ-пшъэшъэ купеу театрэ, музыкэм ыкчи кинематографирем я Къэралыгъо институтуу Ленинград дэтым къычилтупшагъэхъем, режиссерэу ХъакIэгъогу Къэсэй зэрхэхтэу, якIэшаклоу, адыгэ театральна искусствэм хэгъэхъохъэндем, зыкъэгъэзтигъэхъэмкэ тофшо алэжъигъ. Мыжэм апэкхэ Ѣылэгъэр режиссерхэу М. Ахэджаагом, М. Шэуджэндем, А. Клурашынэм, Н. ТхакIумашэм, нэмикхэм тьогоу пхырашгъэр, Ленинград Ѣыззедеджэгъэ купым — артистхэм (непи ахэр цэрэйх, сценэм тетых) ХъакIэгъогу Къэсэй хотхэу тоф ашэ, ныбжжэхъэр зылтхашх, агъасх, ажырэлплых.

Къэсэй Адыгэим имызакъо, Къэбэртаем, Абхазий ыкчи Осетиет спектаклэу ашигъеуцугъэхъэмкэ, Адыгэ къэралыгъо драмтеатрам игастрольхэр зыщыкогъэ чыпэхъем иофишлагъэхъэмкэ ашызэлтшашаагъ. Н. Володиним итхыгъэхъем атхыгъэхъеу «Ящерица» ыкчи «Две стрелы», Чеховым ипъесэу

«Иванов», бэ, бэ къэппчын пльэкъышты.

Лъэпкъ тхаклохэм ятхыгъэхъэмкэ Къэсэй ыгъэуцугъэхъэу «Тятэхъэм яорэд», «Пыч-орь зау», нэмикхэри зыльэхъэгъэхэм ашыгъупшэхэрэп. ХъакIэгъогу Къэсэй АР-м культурэмкэ иминистрэнэу ишо ифагъ, ау тэдэ зыщэй, сид тоф зыфагъязыкъи ыгы имыкIыгъэр Адыгэ театрэр, аш итворческе Ѣылэнэгъэ дэлжэхъээн зэрэфаар ары.

Гур зыкъэхъопсырэр, сиди-гъоми цыфхэм къыдэхъу хабзэ. ХъакIэгъогу Къэсэй АР-м и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахимэ Ѣылэ зыхырэм джырэ мафэхэм ирежиссер шхъхал. Уахътэм ишэрхэх къеклокл джащ фэд. Бэмышшэу Къ. ХъакIэгъогум къызыхъуэ мэфэл дахэу ишээ 70-рэ хигъэунэфыкыгъ, ил тофшагъи, ил гъэхъагъи, ифэшшохэ Ѣытхуури къырапэсигъ. ХъакIэгъогур — адыгэ режиссер, ажылышо ишо үш, исэнхъял зикласэу фэлэл, епэсигъэ шыпкъеу «искусствэхъэмкэ РСФСР-м изаслуженэ тофшылэху» зыфилорэ цэл лъаплэри бэшшагъэу къыратыгъ, ау Ѣытхуум анах лъагэр, укызыхэхъигъэу, узфэулэурэ уильэпкъ

уасэу къыуитырэ ары. Мы лъэнхъомки лытэнэгъэ-гъэшоныгъэм Ѣылээрэп Къэсэй, аш ишыс АР-м и Лъэпкъ тхыль-еджаплэ мэфэкI къэгъэльгъонуу къышыззэуахъигъэр. «Режиссер, творец, художник» — Къ. ХъакIэгъогур къызыхъуэгъэр ильэс 70-рэ зэрхэхъуэ мэгъэхъыгъэ джары зереджагъэхэр. Ар зыгъэхъазырыгъэр тхыль-еджаплэм адыгэ краеведениремэ литературэмрэхэдэгъэр, ирежиссерэу Къ. ХъакIэгъогум илэпэлэсагъэ къатагууцилэхъэр (зыгъэхъазырыгъэ журналистхэу Н. Мамырыкъор, А. Ныбер, Г. Сихъур, нэмикхэри) Ѣызэгъэзэфагъэх. А зэкэми Лъэпкъ театрэри ыкчи аш иофишшагъо, режиссер хъаламэтэу ХъакIэгъогур нэм къыкагъэуцо, иильэсхэр псавынгъэкли, творческе гъэхъагъэхъэмкэ къэрэхъэмкэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Искусствэр — тибанийгъ

Узэфэзыщэрэм уегъэгъуазэ

Плэүххэр зэфэзыщэрэм пчыхъэзэхахьем цыфыр епли, щыгэныгъэм нахь куоу хөшө. Аш фэдээ тофхъабзэр гум шүкүлэ къенэжь.

Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо филармоние и Къэралыгъо симфоническэ оркестрэ иконцерт хэлэжьэгээ артистхэр ныбжыкъялх. Зэхахьэр зезынгъээ музиковедэу Хъакъуй Заремэ зэфэхьысыжь таашаанхэр ышыгъяа.

2019-рэ ильгээсийн композиторэу Тхъабысым Умарэ ильгээси 100 зэрхъурэр игъякотыгъеу Адыгэ им щыгъяунэфыкъыщ. Искусствэхэмкэ Адыгэ республике колледжэу У. Тхъабысымэ ыцэ зыхьырэр ильгээ зэфэшхъяфхэм къэзыхъягъэхэр джыре уахтэ консерваториехэм ашеджэх, Москва, Санкт-Петербург, Краснодар, нэмыхъялхэм тоф аашаан. Филармониемрэ колледжымрэ шэнышу зэрэфхъуагъеу, зэгүүсэхэу зэлүкэ-

оркестрэр къыдежьыугъ. Адыгэ пшыашьэр Ростов дэт консерваториим ия 4-рэ курс щеджэ. Искусствэр ишыгэныгъэ щыг зэрхъугъэм фэшл илахьылхэм, икелээгъаджэхэм лъэшэу афэрэз.

Урысын и Къэралыгъо академическэ Театрэшхо иоркестрэ иартистэу Артур Арзумановыр искуствэр шу зынчальтэйурэ унагъом щапулыгъ.

Валторнэмкэ ордышохэр къезыгъялорэ Артур Арзумановыр оркестрэр игъусэу Г. Страус ипроизведение тыригъядэгүүгъ. Концертры

концертхэр зэхэтщээштыгъ.

Куфэнэ Бэлэ искрипкэ тедэүүзэ, дунаим щызэлъашэрэ произведениер къабзэу бзэпсхэмкэ зэхитигъэхын зэрилъэкъирэм тильтэгушхуагъ. пшьешшэжьыем

иньбджэгъухэр къыфэгушуагъяа, зэгоуцохээ нэпэепль сурэтхэр атырахгъяа.

Цэй Бэлэ янэ концертным еплигъиг, къэлээгъаджэхэм аlyuklagъ. Аш къыхигъэшыгъ ныбжыкъяхэм ямызакью, зынъяжь хэклотагъяа хэри оркестрэм зэрэдэгүүгъэхэр.

Макерэ Сусанэ артистхэм, дирижерым къэгъяа йэрамхэр аритыгъяа. Искусствэм зэрэфлажъэрэм ишуагъякэ щыгэныгъэм дэхгэгъяа хэлтийр нахышуу ыльзэгүү зэрхъугъэм, лъэпкъ шэжжым студентхэр зэрэфилүүхэрэм осэшу фэзышыхэрэм тигуапэу тядэгүүгъ.

Филармонием щыкюогъэ пчыхъэзэхахьем плэүххэр, лъэпкъхэр зэфишагъяа, — къеуатэ Адыгэ Республикаем искусствэхэмкэ иколледжэу У. Тхъабысымэ ыцэкэ щытим ишаа Күфэнэ Шамсэт. — Урысхэр, адыгэхэр, ермэлхэр, урымхэр, фэшхъяфхэрээ зэлүклягъяа.

Къэлээгъаджэхээ тофшынэйм ивентеранэ Даутэ Сарыетэрэ Күфэнэ Шамсэтэрэ студентхэм, ныбжыкъяхэм къадзыхъягъяа, концертры дэгъоу зэрэкуагъяа тегущыгъяа.

Валторнэмкэ ордышшор къеэзыхъялорэ Виктор Волощук, Светланы Митус, Александр Усыниным (скрипкэр) нэмыхъялхэм къызэрэтауагъяа, пчыхъэзэхахьем ыгъэгушуагъяа, къэкошт зэлүкэгъухэм яжх.

ЕМТЫЛЫН Нурбий.

гъухэр зэхашх, колледжыр къэзыхъягъэхэр концертхэм ахагъяа лажжэх.

Къэрэшэ Тембот ытхыгъяа «Шахъомрэ пшьешшэ пагэмрэ» зыфиорэ спектаклэм пае Тхъабысым Умарэ ыусыгъяа произведениер симфоническэ оркестрэм къыригъяа.

Фортепианэмрэ оркестрэмрэ алаа Э. Григ ыусыгъяа мэкъамэр Цэй Бэлэ фортепианэмкэ ыгъяа.

Къэралыгъо консерваториу С. Рахманиновым ыцэкэ щытим ия 2-рэ курс Цэй Бэлэ щеджэ, Ростов-на-Дону щэпсэу.

Адыгэ Республикаем культурэмкэ изаслуженэ тофшишэу Татьяна Волобуевар, Күшүү Сюзанэ рагъяджэгъяа Цэй Бэлэ концертэр къыгъяджэхагъ.

— Къыблэм щыкюогъэ фестивальхэм хагъяунэфыкъыре чын-

къызауҳым, А. Арзумановым къытфилотагъэр маклэп. Валторнэр музыкальн ымээ-псымэ къызэрэкли. Макъэр лъэшэу ыгъяжынчы зыхъялх, нэбгырэ пшы пчыхъяа хъурэ оркестрэм къыхэшы. Йүлэпшиныу ар щытышь, гъэсэнгъяа имызакью, къуачлэу ишыкъяа маклэп.

— Сидахьылхэри концертным къытшидэгүүгъяа, — къытиуагъ Арут Арзумановым. — Сидахьылэгъаджэхэри зъэгушлохэ шонионгуагъ.

Тизэдэгүүшыгъяа

— Сыгу къыздэгэу тиньбжыкъяхэм тоф адэсшлагъ, — тизэдэгүүшыгъяа къыхэлажъэ оркестрэм идирижерэу, Адыгэ Республикаем изаслуженэ артистэу Аркадий Хуснировыр. — Колледжыр къэзыхъягъэхэм ялэпээсэнгъяа зэрэхагъяа оркестрэм къытшльгэшагъ. Сэндахьыгъэ зыхэлхэр тапэки къыхэдгъэшыщых,

Зэхэзыщагъэр ыкыдзыгъяа: Адыгэ Республикаем лъэпкэ Иофхэмкэ, Икыбз къэралхэм ашып-пээрэ тильэпкээгъухэм адырээ зэхэзыщагъэрэ юкыи къэбар жыгъэм иамалхэмкэ и Комитет

Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыгъяа:
385000, къ. Мыекуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм къаихырэ А4-кэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчыгъяа 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлтэу, шрифтыр 12-м нахь цыкынэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъяа редакцием зэхэгъяа. E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушихъяа:
Урысы Федерацием хэутийн Иофхэмкэ, радиокъэтынхэмкэ юкыи зэллыгъяа Исыккэ амалхэмкэ и Министерстве и Темир-Кавказ Чыпэ гъялорышыл, зэраушыхъяа номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушихъяа:
ООО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Зэхэзыщагъэр:
4300
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 312

Хэутийнм узшыкъяа тэхэнэу щыт уахътэр Сыхъяатыр 18.00
Зыщаушихъяа тэхэнэу уахътэр Сыхъяатыр 18.00

Редактор шхъяаэм ишшээрэлхэр зыгъяацэлэрэ
Мэцлээжээ
С. А.
Пшьэдэгъяа зыгъяа зыгъяа секретары
ЖакИмэыкъо
А. З.